

Werkelijk vrij

Preek over Johannes 8:36

Te lezen: Johannes 8:30-36
Den Haag, 5 oktober 1975

In het schriftgedeelte dat wij lezen spreekt Jezus zijn toehoorders over vrijheid. Vrijheid.... Wat een geladen woord! Juist in onze tijd! Iedere dag kun je in de krant lezen over bevrijdingsbewegingen in Angola, in Baskenland, in Uruguay. De vrijheidsstrijd van onderdrukte bevolkingsgroepen als de negers in Rhodesië en de boeren in Zuid-Amerika, heeft theologen geïnspireerd tot het ontwerpen van een speciale theologie: De theologie der bevrijding. Vrijheid veraf. Maar ook vrijheid dichtbij: Een organisatie als 'Sosjale oenit' verleent kinderen onderdak die bij hun ouders zijn weggelopen en helpt hen om onder te duiken voor politie en kinderrecht. Kinderen moeten vrij kunnen zijn! Dolle mina's en N.V.S.H. vechten voor de vrijheid van de zwangere vrouw: 'Baas in eigen buik'.

Over het begrip vrijheid worden dikke boeken geschreven. Over vrijheid wordt gediscussieerd en geconfereerd. Vrijheid wordt opgeëist. Met de vuist op tafel. Soms met de vinger aan de trekker van een geweer.

Over vrijheid discussiëren en confereren.... Vrijheid eisen....

Alsof vrijheid een punt is op onze agenda, die wij kunnen afhandelen. Alsof vrijheid binnen ons machtsgebied ligt. Zodat wij er op kunnen studeren. En er over kunnen vergaderen. Alsof vrijheid ons bezit is. Zodat we vrijheid kunnen geven en nemen.

Veel mensen lijken op de Joodse toehoorders van Jezus, uit Johannes 8. Jezus sprak hen over vrijheid. Hij zei: 'De waarheid zal jullie vrijmaken', en: 'Als de Zoon u vrij gemaakt heeft, zult u werkelijk vrij zijn'.

De Joden knipperden verbaasd met hun ogen. Hoorden ze het goed? Moesten ze bevrijd worden? Waren ze als uitverkoren Israëlieten soms niet zelf mans genoeg? Moest de vrijheid hun geschonken worden? Behoorde de vrijheid soms niet tot de standaarduitrusting van iedere Jood?

Ze antwoordden Jezus: 'Wij zijn Abrahams nageslacht en zijn nooit iemands slaven geweest; hoe zegt u dan: U zult vrij worden?'

Als het over vrijheid gaat is dit de kernvraag: Ligt de vrijheid binnen ons eigen bereik? Of moet vrijheid ons van buiten af geschonken worden? Kunnen we onszelf bevrijden? Of moeten we bevrijd worden?

Kunnen we onszelf bevrijden?

Denk eens aan het volk van Angola. Tot voor kort een door Portugezen onderdrukt volk. Jarenlang hebben verzetsbewegingen gestreden voor de vrijheid van Angola. En ze hebben gezegevierd. De Angolezen zijn vrij.

Wat zeg ik?! Zijn de Angolezen nu echt vrij?!

In Angola bestrijden nu de diverse bevrijdingsbewegingen elkaar. Er is een machtsstrijd ontbrand met alle verschijnselen van geweld, intimidatie en onderdrukking. Eerst onderdrukten Europeanen de Angolezen. Nu onderdrukken Angolezen elkaar.

Tragisch: Mensen die zichzelf bevrijd hebben, proberen elkaar tot slaaf te maken. Zijn die bevrijders ooit wel echt vrij geweest? Zijn ze niet altijd slaven gebleven, óók in hun ogenschijnlijk geslaagde vrijheidsstrijd? Slaven van wraakzucht, slaven van een geldingsdrang die ze onder de Portugese onderdrukking nooit hebben kunnen botvieren. Slaven van zichzelf. Zoals Jezus zegt: 'Slaven van de zonde'.

Ik denk in dit verband met angst aan de 25^e november, waarop Suriname onafhankelijk zal worden. Zal deze bevrijding echte vrijheid brengen?

In een interview zei een Creoolse Surinamer: 'Als de onafhankelijkheid wordt gevierd zullen de Hindoes weinig reden tot vreugde hebben. Ze kunnen zich verbergen, in holen, in gaten, in de bush.... we zullen de Hindoes vinden, ze zullen hun gerechte straf niet ontgaan. Als ik zelf Hindoestaan was, zou ik het in mijn broek doen van angst'.

Bevrijde mensen? Slaven van wrok. Van afgunst. Van angst. Slaven van zichzelf. Zoals Jezus zegt: 'Slaven van de zonde'.

We kunnen onszelf niet bevrijden. We kunnen onszelf geen echte vrijheid schenken. Jezus zegt: 'Tenzij de Zoon u vrijgemaakt heeft, zult gij werkelijk vrij zijn'.

Een jongen of een meisje heeft het thuis erg moeilijk. Je bent 20 jaar, maar je moet elke avond om tien uur thuis zijn. Je vader controleert welke boeken je leest. Wanneer je van je zelf verdiende geld een nieuwe jurk hebt gekocht, krijg je commentaar: Was niet nodig. En natuurlijk te duur. Je hele leven hebben je ouders je geprest om naar de kerk te gaan. Als je eens niet gaat, lopen ze de hele zondag met een lang gezicht. Na een heftige woordenwisseling ren je de trap op, naar je kamer, met je voorhoofd verborgen achter een paar gebalde vuisten, zeg je tegen jezelf: Ik wil vrij zijn! Ik ga het huis uit. Ik breek radicaal met de hele troep hier. Ze zien mij hier nooit meer. In de kerk zien ze me zeker nooit weer. Ik wil vrij zijn!

Het kan best zijn, dat je thuis veel te kort bent gehouden. Ik geloof wel dat je onrechtvaardig bent behandeld. Misschien is het heel goed, dat je op kamers gaat wonen.

Maar wat ik je wil vragen: Maakt een radicale en heftige breuk met je ouders, met je opvoeding, met de gemeente, met God, je nu echt vrij?

Wanneer je je zo radicaal afzet, word je dan geen slaaf? Een slaaf van je wrok, van je teleurstelling? Een slaaf van je eigen reactie?

Zeg eens eerlijk: Als je je ouders niet meer wilt ontmoeten om echt vrij te zijn, en je ziet hen op een zaterdagmiddag in een winkelstraat wandelen, en je moet een blokje om gaan om werkelijk vrij te zijn, ben je dan werkelijk vrij?

Dit wil ik ook vragen aan een man, een vrouw die elkaar voortdurend ergeren. Elkaar bewust het leven zuur maken. U denkt bij uzelf: We moeten van elkaar af. Dan zal ik eindelijk vrij zijn!

Zult u dan echt vrij zijn? Blijft u dan niet voor de rest van uw leven een slaaf? Een slaaf van uw huwelijksteleurstellingen?

U wordt hard. U vertrouwt niemand meer. U gelooft niet meer in liefde. Slaaf van uw teleurstelling!

Kijk naar Angola. Naar Suriname. Kijk naar mensen die uit elkaar zijn gegaan. Mensen die zichzelf bevrijd hebben zijn slaven geworden van hun wrok, wraak, van hun wantrouwen, van hun angst. Slaven van wat er in een mensenhart wacht aan reacties op scheve, op zondige situaties.

Laten we eerlijk zijn: Wrok en wraak en wantrouwen en angst zijn even verderfelijker als onderdrukking en uitbuiting en pesterijen. Ze hebben je even verstikkend in hun greep. Wanneer wij niet bevrijd worden van onze reacties op onderdrukking, wanneer we niet bevrijd worden van de verslaving aan onszelf, zullen we nooit vrij worden. Jezus Christus is op aarde gekomen om u werkelijk vrij te maken.

Hij wil u bevrijden van de gebondenheid aan uw zondige 'ik', waardoor u op verkeerde situaties altijd verkeerd reageert.

Een onderdrukte Angolese neger bevrijdt zichzelf en moet de jarenlang opgekropte geldingsdrang nu botvieren op een landgenoot van een andere stam. Jezus wil hem bevrijden van deze verderfelijke menselijke reactie. Hem bevrijden van zichzelf.

Zodat hij werkelijk vrij zal zijn.

Een jongen die een heel moeilijke jeugd heeft gehad, bevrijdt zichzelf van zijn ouders, van de normen van het ouderlijk huis, van zijn christelijke opvoeding. Al zijn jarenlang opgekropte agressie moet hij nu uitleven in een nadrukkelijke onafhankelijkheid, in een spotten met alles wat hem thuis werd voorgehouden. Soms wordt hij er zelf moe van, maar hij kan niet anders.

Jezus zegt: 'Joh, laat Ik je eens echt mogen bevrijden. Ik wil je bevrijden van de druk van thuis. Maar ook bevrijden van je kromme reacties daar op. Ik wil je bevrijden van je krom en zondig 'ik'. Bevrijd van jezelf zul je echt vrij zijn!'

Aan het laatste avondmaal werd zichtbaar hoe vrij Jezus was. Aan de avondmaaltafel was ook plaats voor een Petrus die Jezus verloochenen zou. Zelfs voor een Judas die Hem verraden zou. Jezus brak het brood en reikt het ook hen. Hij schonk de wijn en reikte ook hen de beker.

Zoveel levensruimte schiep Jezus om zich. Zo vrij was Hij. Zo vrij, dat Hij zonder rancune, zonder wrok, zonder één verkrampde gedachte, zijn leven voor allen gaf.

Deze vrijheid, deze echte vrijheid, kunnen we onszelf niet geven. Die moet ons door Jezus geschonken worden. Dat wordt zichtbaar aan de avondmaaltafel. Wanneer we de wijn in de beker schenken, schenkt Jezus het geheim van zijn leven uit, en reikt die u en mij aan daarvan te drinken. Hij reikt u dan ook zijn vrijheid. Zijn levensruimte,

zijn vergeving, zijn liefde waardoor Hij kon bidden voor moordenaars. U mag er van drinken en zelf vrij worden.

Wanneer u de avondmaalswijn in geloof drinkt, mag u zich vrij weten van de zonde. Want Jezus' bloed bevrijdt van alle zonde.

Maar u mag zich ook vrij weten tot een leven van liefde en vergeving, dat Jezus leefde. Want aan het avondmaal schenkt Jezus het geheim van zijn vrijheid uit en geeft die u.

We kunnen ons van niemand af maken. We kunnen met onze opvoeding breken.

Maar we kunnen onszelf geen vrijheid schenken.

Jezus zegt: 'Tenzij de Zoon u vrij heeft gemaakt, zult gij werkelijk vrij zijn'.

Jezus is de enige op aarde geweest, die werkelijk vrij was. In alle situaties, in alle conflicten, in alle teleurstellingen, ja zelfs in zijn dood, was Hij werkelijk vrij.

Er is slechts Eén die u vrijheid kan geven. Dat is de Zoon van God, Jezus Christus.

Jij beklagt je over je moeilijke jeugd. U beklagt zich over uw vrouw. U wilt vrij zijn.

Wat heeft Jezus van mensen ondervonden? Judas verraadde Hem. Petrus verloochende Hem. Soldaten bespotten Hem. Sloegen Hem aan het kruis.

Stervend bad Jezus voor hen: 'Vader vergeef hen, want zij weten niet wat ze doen!'

Zo vrij was Jezus! Hij kon bidden voor degenen die Hem de dood indreven.

Zo vrij was Jezus! Hij kon zijn spotters, zijn moordenaars stervend aan zijn kant, in zijn hart sluiten!

Vrijheid is niet exclusief, maar inclusief.

Echte vrijheid sluit niet buiten: Ik breek met jou, dan zal ik vrij zijn.

Echte vrijheid sluit in: Kom bij me. Ik kan je vergeven. Ik verkramp niet in je nabijheid, ondanks wat je me hebt aangedaan. Ik ben zo vrij, dat er plaats voor je is in mijn hart, ondanks wat gepasseerd is.

Echte vrijheid is ruimte. Ruimte voor jezelf. En tegelijk ruimte voor die ander.

Deze ruimte had alleen Jezus.

Deze ruimte, deze vrijheid kan alleen Jezus u schenken.

Amen.